Nybro kommuns
kulturmiljöprogram

GÅRDSRYD

S:t Sigfrids socken

Länsstyrelsen
Kalmar län

NYBRO
KOMMUN

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

Kulturmiljöprogrammet omfattar 33 områden på olika platser i kommunen.

Arbetet möjliggjordes tack vare ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen. Kalmar läns museum anlitades för inventering och beskrivning av Kulturmiljöprogrammets områden. Layout och sammanställning har gjorts av Nybro kommun.

1. Skoga
2. Lindshult
3. Kråksmåla
4. Torshult, Torshultamåla
5. Uvafors
6. Alsterbro, Sandslätt
7. Rugstorp, Abbetorp
8. Bäckebo
9. Målerås
10. Gullaskruv bruksort
11. Barkeström
12. Hälleberga
13. Applaryd
14. Gullaskruv säteri
15. Orrefors
16. Flygsfors
17. Gadderås
18. Skedebäckshult
19. Flerohopp
20. Gunnabo
21. Duvetorp
22. Kristvallabrunn
23. Brånahult
24. Holmen, Göttorp
25. Nybro stad
26. Kopparfly
27. Örsjö
28. Ebbehult
29. Gårdsryd
30. S:t Sigfrid
31. Brändebo
32. Agebo
33. Alsjöholm

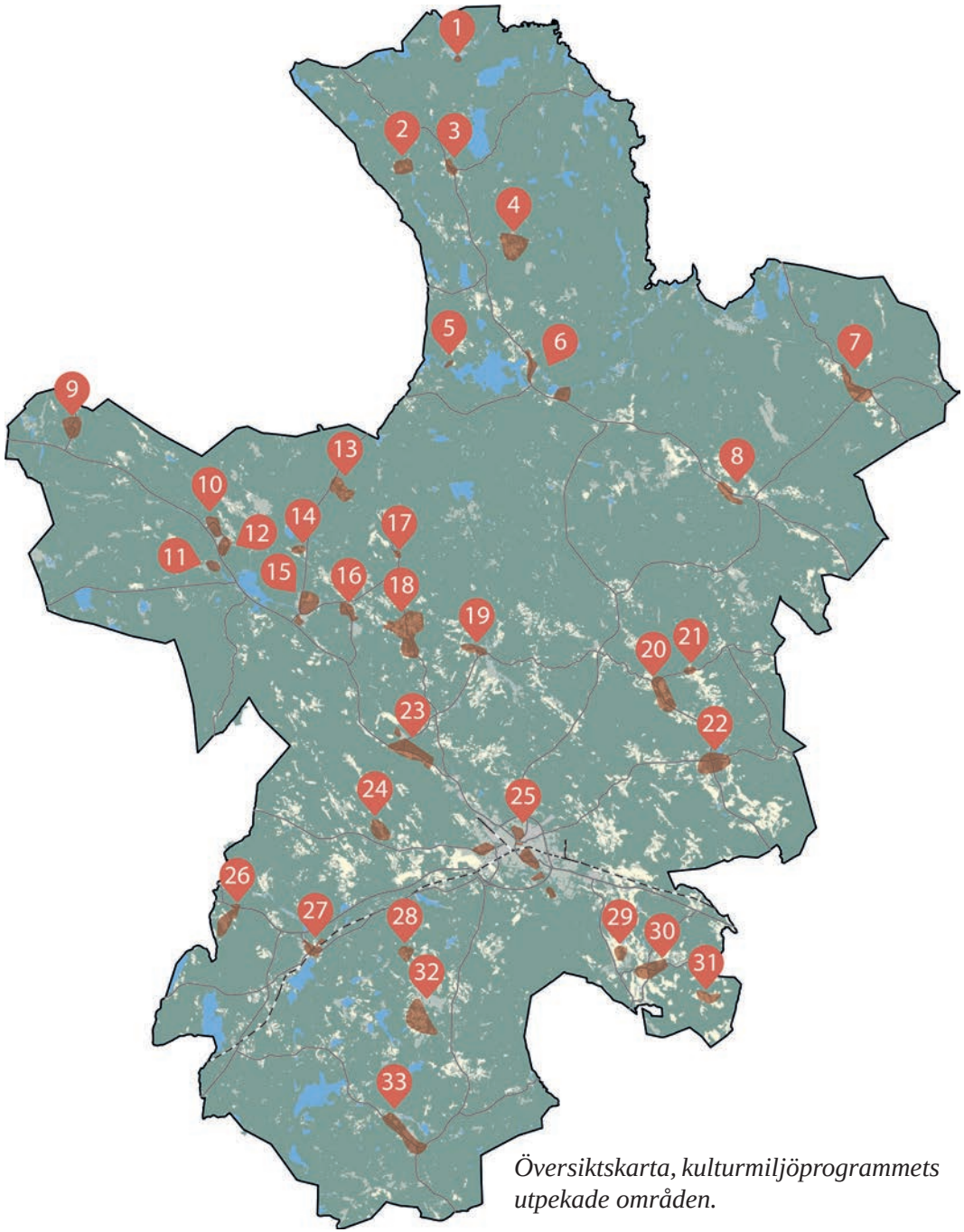

Översiktskarta, kulturmiljöprogrammets utpekade områden.

Läsanvisning

HUVUDOMRÅDE

Här lär du först känna kulturmiljön. Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

KÄRNOMRÅDE

Här får du en djupare beskrivning av områdets värden. Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

HISTORIK

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön. En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

I FRAMTIDEN

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön kan bevaras och utvecklas.

I texten finns siffror inom parentes (1), de hjälper dig att hitta rätt i kartorna för huvud- och kärnområdet.

Bilder är tagna av Kalmar läns museum där inget annat anges.
Text: Susann Johannisson och Helena Victor, Kalmar läns museum
Arkeologi: Helena Victor, Kalmar läns museum
Layout: Nybro kommun
Senaste revidering: 2024-12-12

Kulturmiljöerna i Nybro kommun är levande miljöer under ständig förändring. Därför finns det risk att utskriven eller tryckt kopia av kulturmiljöprogrammet inte är den senast uppdaterade versionen. På nybro.se finns den senaste versionen digitalt.

Gårdsryds järnåldersmiljö ligger cirka 5 km sydost om Nybro. Gårdsryds är ett vackert kulturlandskap med ett för Nybro kommun unikt välbevarat järnålderslandskap. Läget för Gårdsryds marknad, S:t Sigfridsån, Nybroåsen samt järnålderslämningars placering intill vägen indikerar att området varit en knutpunkt i över 1000 år. S:t Sigfridsleden går genom området.

Huvudområde

Huvudområdet är ett större område som ger en övergripande kunskap om kulturmiljöns landskapliga förutsättningar och bredare historiska utveckling.

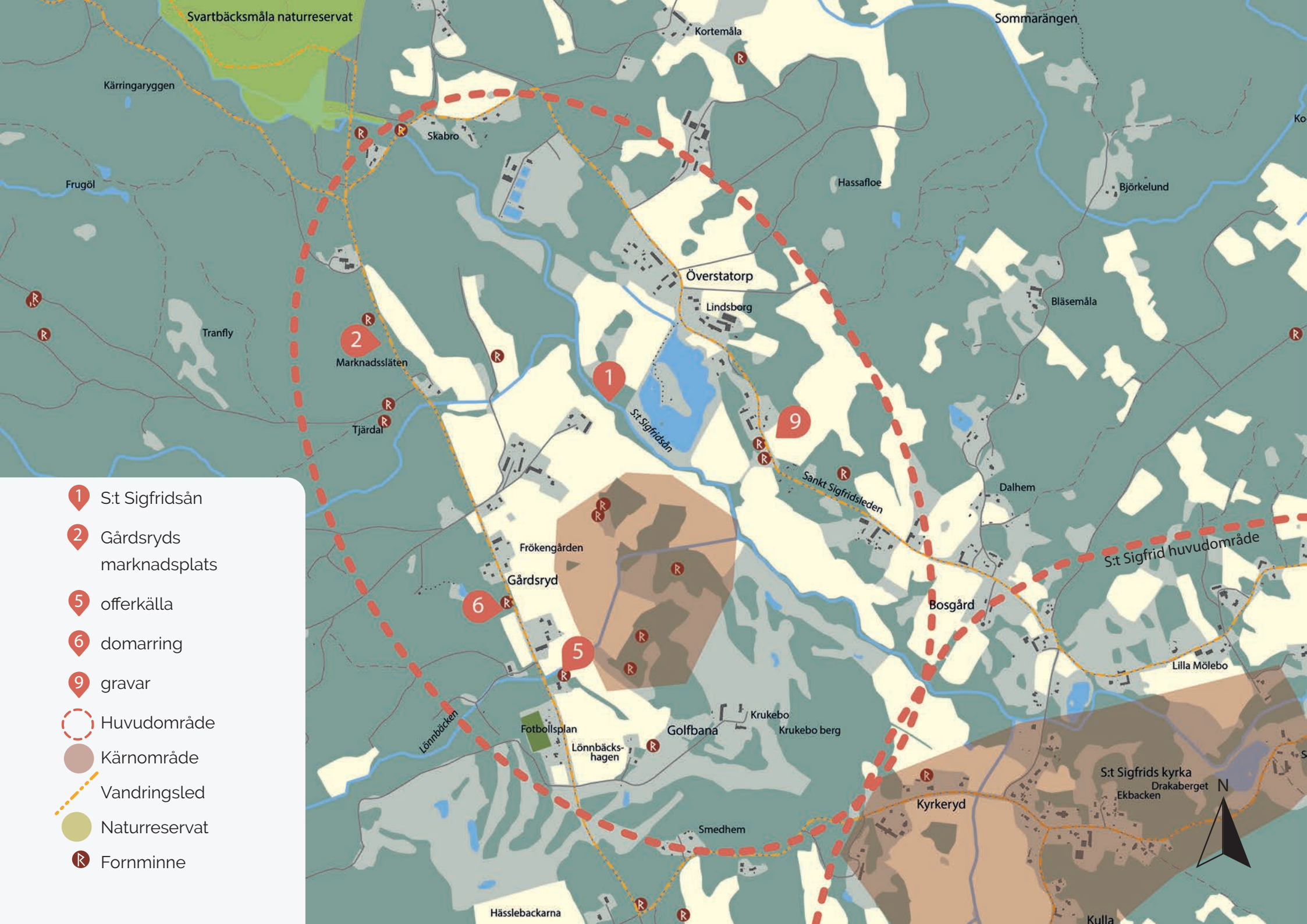
Svartbäcksmåla naturreservat
Kärringaryggen
Kortemåla
Sommarängen
Skabro
Frugöl
Hassafloe
Björkelund
Överstatorp
Lindsborg
Bläsemåla
Tranfly
2
Marknadssläten
1
Tjärdal
S:t Sigfridsån
9
Sankt Sigfridsleden
Dalhem
S:t Sigfrid huvudområde
Frökengården
Gårdsryd
6
5
Bosgård
Lilla Mölebo
Lönnbacken
Fotbollsplan
Golfbana
Krukebo
Krukebo berg
Lönnbäcks-
hagen
S:t Sigfrids kyrka
Drakaberget
Ekbacken
Kyrkeryd
N
Smedhem
Hässlebackarna
Kulla
1 S:t Sigfridsån
2 Gårdsryds marknadsplats
5 offerkälla
6 domarring
9 gravar
Huvudområde
Kärnområde
Vandringsled
Naturreservat
Fornminne

Beskrivning av huvudområdet

Gårdsryds läge i landskapet

Gårdsrydsområdet ligger i en gränszon mellan kustbygdens jordbrukslandskap och inlandets skogsbygd. Här går också det geologiska och kulturgeografiska fenomenet Högsta Kustlinjen, den nivå dit havet nått som högst efter att inlandsisen smälte bort ca 12 000 f. Kr. Att Gårdsryd ligger ovanför högsta kustlinjen, syns än idag eftersom marken här aldrig blev svallad av vatten eller sorterad. Inlandsisen har också skapat den långsträckta rullstensåsen Nybroåsen som Gårdsryd ligger på.

Kring S:t Sigfridsån (1) ligger ett öppet och ljust, men ändå omväxlande och småskaligt, landskap. Både lövträd och partier av tallskog ger karaktär åt området. Odlingsmarkernas och bebyggelsens övergripande strukturer speglar det laga skiftet som genomfördes vid 1800-talets mitt, men flera av gårdarna ligger kvar på sina gamla bytomter. I södra delen av byn används ett område av Nybro golfbana.

Kanske har en järnåldersgård legat i den svaga sluttningen med utsikt över gravfält och den lilla dalgången. Landskapet speglar många olika historiska tider, inte minst det sena 1800-talets landskap, med stenröjda åkrar och diken.

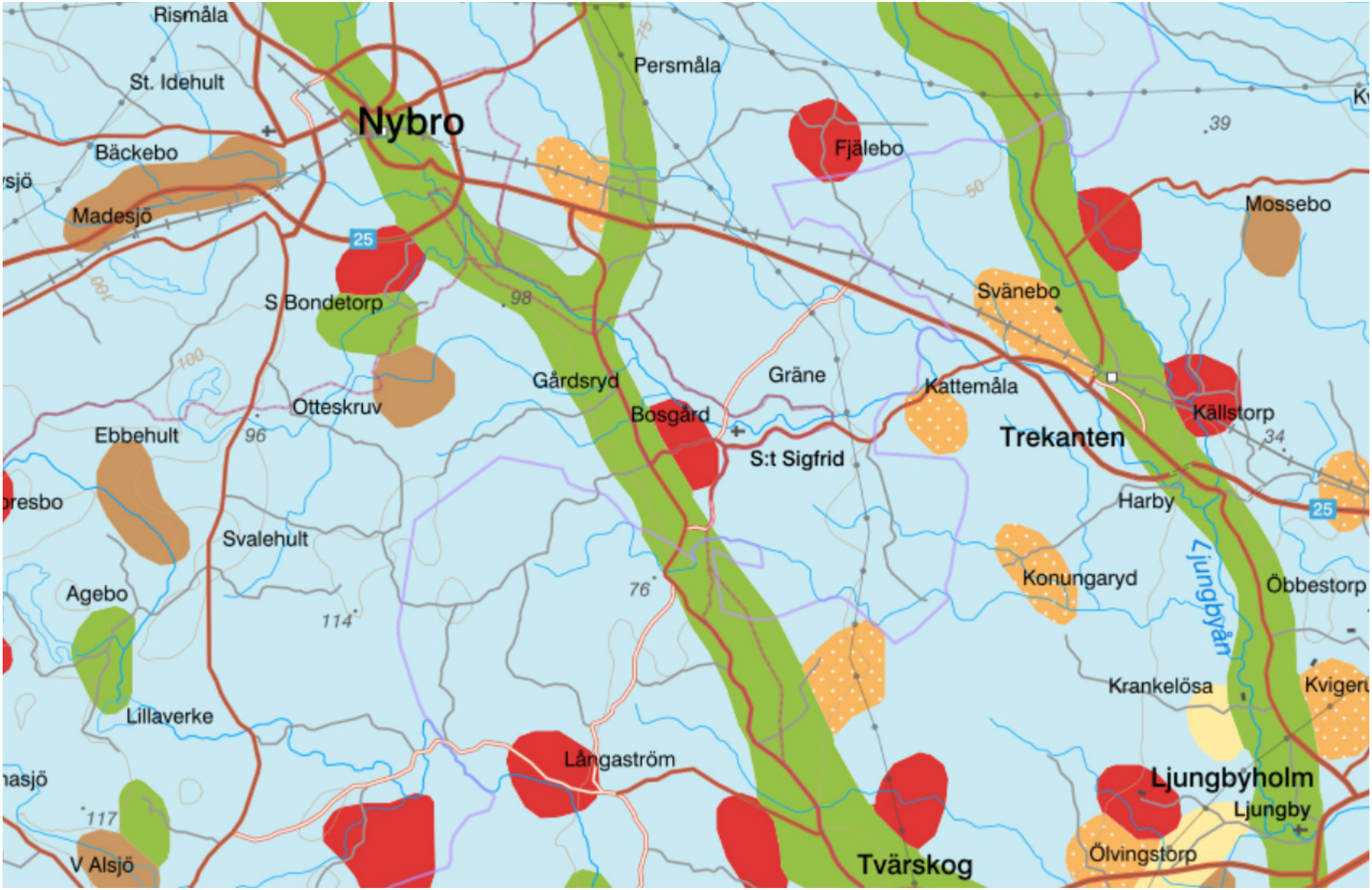

Den kraftiga Nybroåsen (i grönt) sträcker sig från Nybro ned mot kusten. Karta från SGU.

Järnåldersmiljön i Gårdsryd

I Gårdsryd finns en särskilt välbevarad förhistorisk miljö, vackert belägen utmed S:t Sigfridsån, i betesmarker med ekar och stenblock. Gårdsryds järnåldersmiljö är exempel på en klassisk miljö från järnåldern, med spår efter både odling, agrara lämningar, (3) och gravfält (4). Detta tyder på ett välstånd här under järnålder med en eller flera gårdar, gravfält och samlingsplats. De närliggande platsnamnen Kärringaryggen, Frugöl och eventuellt också Frökengården indikerar att en äldre kultplats funnits i området under järnålder. Denna typ av käring/fru-namn brukar tolkas som att där funnits en offerlund, källa eller liknande helgad åt en kvinnlig gudinna som t ex Freja eller Frigg. Det är också kulturhistoriskt intressant att S:t Sigfridsån som kommunikationsled var en av de huvudsakliga förutsättningarna för att järnålderns människor slog sig ner här, så att vi än idag har kvar lämningar efter denna bebyggelse. I området finns även ett tydligt fossilt åkerlandskap, med röjningsrösen, stenröjda ytor och stenrader. Dessa lämningar visar på hur mark bröts och brukades under järnålder. Gravfälten var viktiga punkter i landskapet som bebyggelse och jordbruket relaterades till. Fynd av slagg i gravar och som lösfynd i området här tyder också på tidigt järnhantverk.

JÄRNÅLDER
Järnåldern i Sverige börjar cirka 500 före Kristus. och sträcker sig fram till cirka 1050 efter Kristus, när vikingatiden tar slut. Benämningen kommer av att man lärde sig att utvinna och bearbeta järn, från järnhaltig jord eller små järnklumpar på sjöbottnarna. Några av de allra äldsta järnframställningsplatserna har påvisats i Nybro kommun. Järnet har varit mycket betydelsefullt för befolkningen och har varit en grund för att man valt att bosätta sig här redan under järnåldern. Samhället var lågteknologiskt och man livnärde sig på jordbruk, boskapsskötsel, jakt och fiske.
På den tiden fanns inga stora konungariken utan makten innehades av hövdingar med makt över mindre områden. Makten baserades på ägande av mark, boskap, rikedom samt vapen.

Skogsdunge i betesmark i Gårdsryd med stenrader och röjningsrösen som visar hur järnåldersmänniskor rensade fram ny mark för odling. I området finns även typiska gamla björkar och hamlade lindar med sparade hassel- och enbuskar som visar på den mer sentida markanvändningen som betesmark.

Andra spår från livet förr

I landskapet finns gott om spår efter livet under 1800- och 1900-talen. Åkrar, ängar, odlingsrösen, stenmurar och andra strukturer är typiska. Till gamla strukturer hör också de gamla vägsträckningarna i området och broar över vattendrag. En särskilt kulturhistoriskt intressant mötesplats är den gamla Gårdsryds marknadplats (nr 2, RAÄ S:t Sigfrid 58), idag en obebyggd och igenväxt yta. Den ska ha använts fram till 1866. Dessutom finns en fotbollsplan och ett fungerande sågverk med tändkulemotor från 1930-talet. Ruiner efter kolugnar som användes under 1940-talet är också en intressant del av 1900-talets historia med tydlig koppling till andra världskrigets levnadsvillkor.

Ett par mindre vattendrag i skogen väster om S:t Sigfridsån omges av våtmarker som enligt den ekonomiska kartan från 1941 dikats ut och gjorts om till åkrar i slutet av 1800-talet eller under 1900-talet början. Detta är typiskt för skogsbygderna i Småland. Det var ett sätt att skaffa mer arealer att odla, för att försörja en växande befolkning som hade växt fram under 1800-talet. Att våtmarkerna hade olika namn indikerar att de hade ekonomisk betydelse. Här heter de Tuppamokärret, Klovhallakärret, Granfallsmossen och Tranfly. Flera samfälligheter kan vara tidigare gemensamma kvarnar, sandtag eller lertag. Vid vägen har också ”Marknadssläten” skrivits ut. Denna markerar den tidigare marknadsplatsen, som låg på en gemensamt ägd samfällighet.

Den tidigare marknadsplatsen har gamla anor.

En av de broar som finns i området.

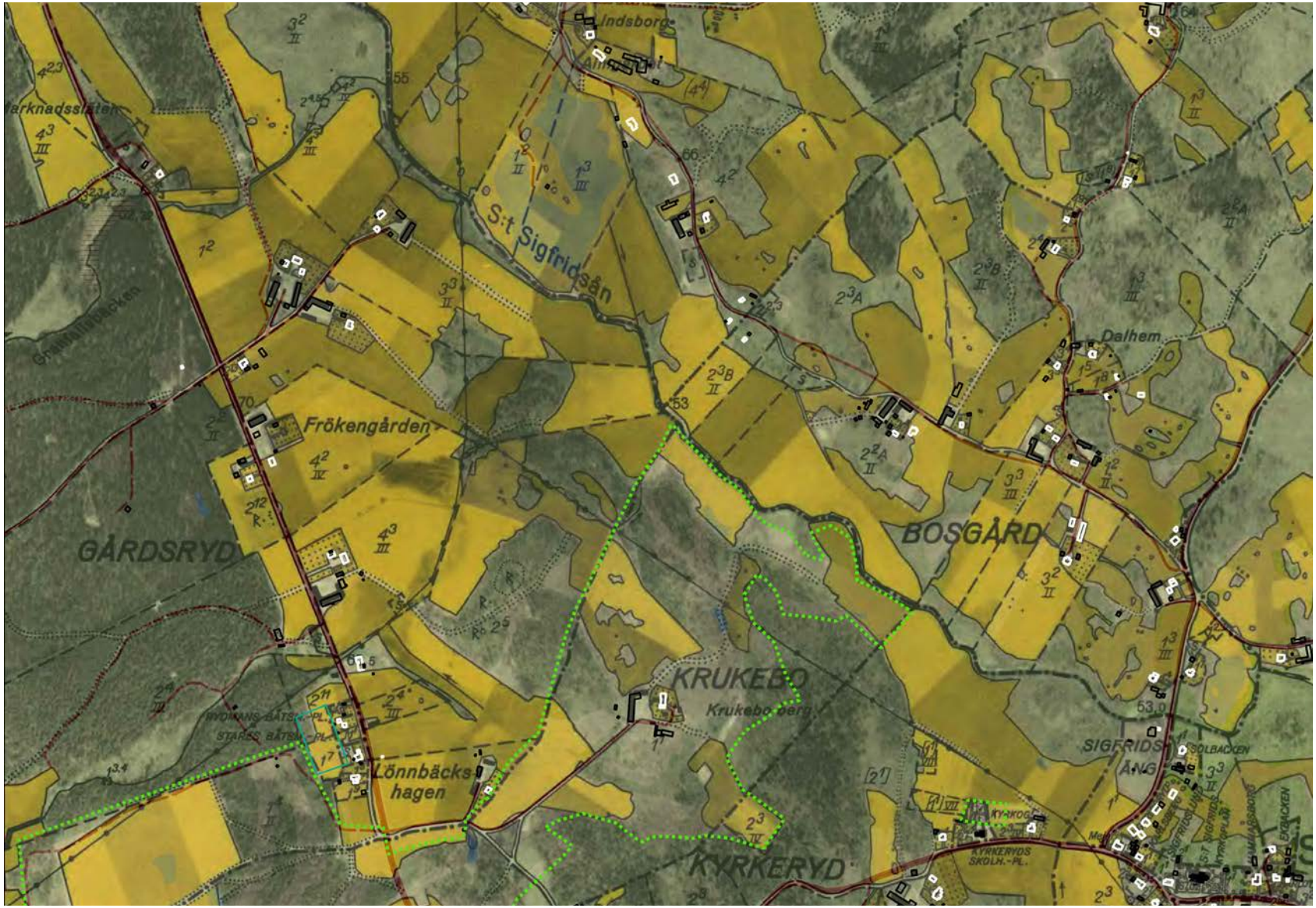

Karta från 1941, med dagens byggnader (vita och svarta) samt vägar (röda) ovanpå den gamla kartan. Golfbanan har markerats med gröna linjer, liksom fotbollsplanen. Golfbanan nyttjar flera äldre åkrar, gulmålade i kartbilden. Klubben använder idag de gamla byggnaderna som hörde till gården Krukebo. Väster om golfbanan har flera fornlämningar markerats med R. Utmed vägen intill fotbollsplanen fanns flera småstugor. På kartan kan man läsa att detta var ”Rydmans båtsmansplan” samt ”Stares båtsmansplan”, det vill säga båtsmanstorp. Marknadsplatsen är namngiven.

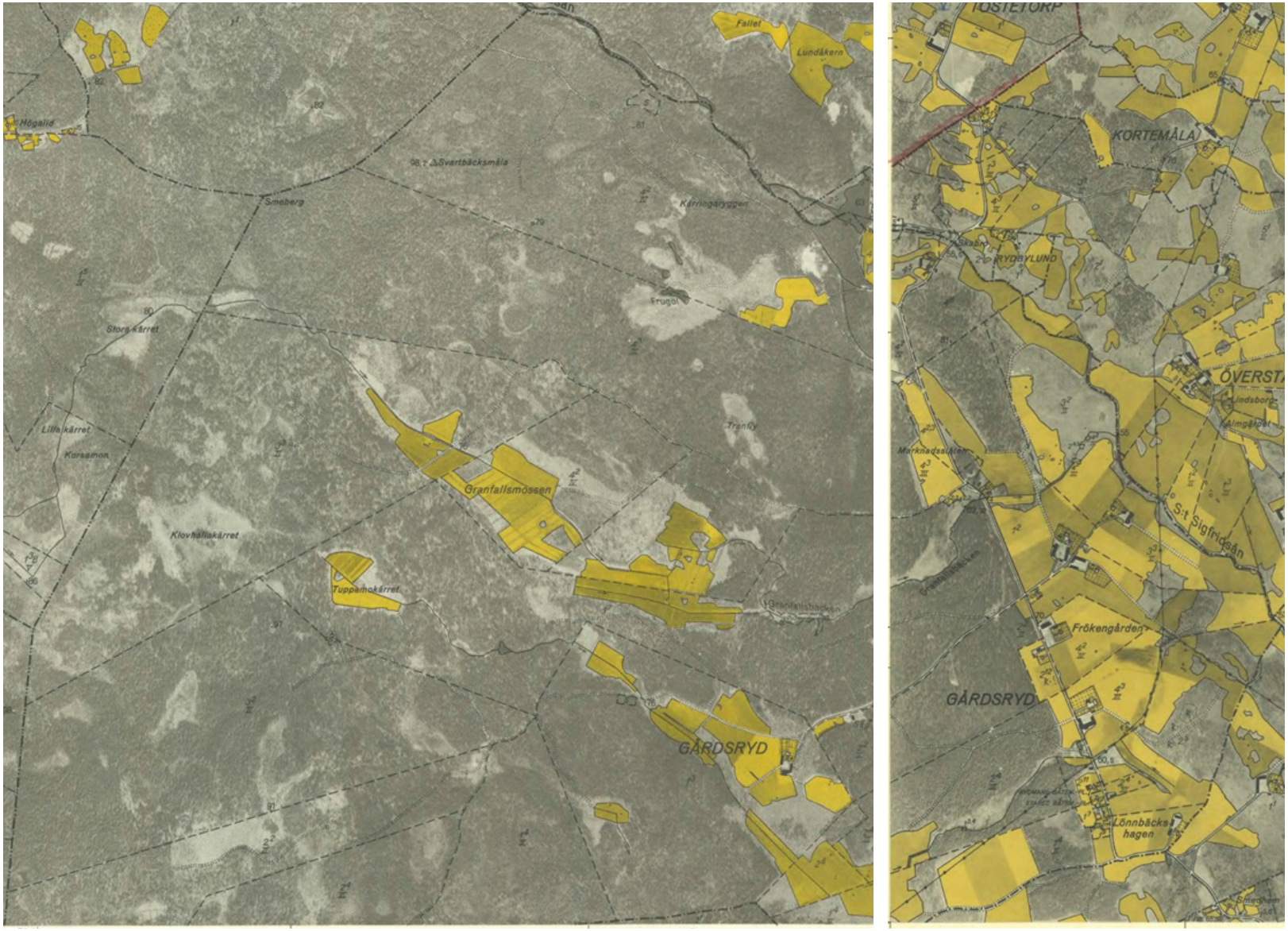

Utsnitt ur ekonomiska kartan från år 1941 visar tydligt den bördiga jorden, de gulmarkerade åkrarna, utmed S:t Sigfridsåns dalgång. Platser som hade ekonomisk betydelse i bondesamhället, så som vattendrag och våtmarker där man kunde hämta vinterfoder till djuren, har namngivits i kartan. Många namn har levt vidare in i våra dagar.

Bebyggelse

Bebyggelsen i Gårdsryd är en viktig del av kulturmiljön. Flera av de gårdar som finns idag är välbevarade med gamla byggnader och ekonomibyggnader. På ”Frökengården” finns inte det tidigare bostadshuset kvar, men däremot uthus. Lönnbäckshagen och Krukebo är exempel på gårdar som flyttades ut till sina nuvarande lägen i samband med laga skifte kring 1850. Byggnaderna på gården Krukebo används av golfklubben, där den gamla ladugården fått nya funktioner. Utmed landsvägen finns ett par båtsmanstorp kvar, i tillbyggda och ombyggds skick, på tomter som kallats båtsmansplaner. De olika bebyggelselägena berättar något om levandsvilloren under 1700- och 1800-talen.

Gården Krukebo används idag av golfbanan.

Lönnbäckshagen.

I Gårdsryd finns flera gamla gårdar, i gamla gårdslägen, med många välbevarade byggnader och ekonomibyggnader.

En av Gårdsryds gamla båtsmanstorp, i ombyggt och tillbyggt skick.

I Gårdsryd finns gamla vägsträckningar och ett landskap som präglas av hundratals år av odling. Förutom åkrar och ängar finns till exempel alléer, hamlade träd, betade träd och gamla ekar.

Gamla åkrar används idag till golfbana.

Delar av området präglas av sandiga jord, där tallar trivs. Sand som används till golfbanan lagras i öppna gjutna behållare..

Kärnområde

Kärnområdet har särskilt höga kulturhistoriska värden, med koncentrationer av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, fornlämningar och/eller landskapsobjekt.

Kulturvärden inom kärnområdet

Järnåldersmiljön i Gårdsryd är ett klassiskt, välbevarat, järnålderslandskap, unikt för Nybro kommun. Att området länge brukats som betesmark har gjort att vegetationen har hållits öppen. Större träd, hassel och enbuskar präglar områdets karaktär idag.

Vatten

Järn

Bondens landskap

Möten

Symbolerna hänvisar till den kulturmiljöprofil som togs fram för Nybro kommun 2019.
Inom kärnområdet finns exempel på kulturmiljöer ur kategorierna vatten, järn, bondens landskap och möten.

S:t Sigfridsån
Sankt Sigfridsleden
Frökengården
Gårdsryd
8
3
4
7
Fotbollsplan
Golfbana
Krukebo
Krukebo berg
Lönnbäcks-
hagen
N
1 Numrering av objekt
Kärnområde
Vandringsled
Fornminne

3 agrara lämningar

4 gravfält

7 gravar

8 gravfält

Beskrivning av kärnområdet

Området omfattar dels spår efter gammalt åkerbruk, så kallade agrara lämningar, i form av röjningsrösen och små fossila åkrar (3), dels ett större gravfält[1] (4). I den västra nederkanten av gravfältet står en rest sten som lutar sig mot ett stort träd. Stenen har troligen markerat ingången till det heliga rummet som gravfältet utgjort. Gravfältet ligger på en höjd med utsikt över nejden och är bevuxen med många stora träd, både ek och björk samt stora enar. Här finns flera gravar bestående av runda och oregelbundna stensättningar. En del av stensättningarna omgärdas av kantkedjor och är tydliga ännu. Andra gravar är täckta av mossa och svårare att se. Gravfältet omfattar minst 20 synliga gravar och förmodligen finns många fler. Förutom gravar finns rader med stenar, stenröjda ytor och terrasseringar.

På högsta punkten ligger en större grav, över 10 meter i diameter, med ett stort block i mitten samt en fin kantkedja. Graven kan vara en så kallad grundargrav som då blev den första graven att byggas på platsen. Det kan ha varit ett sätt att markera en ny tradition med nya ägarförhållanden när en ny gård byggts och en ny familj har tagit området i besittning. Det går inte att säga när detta skedde men gravfältet har förmodligen använts under mycket lång tid, ända fram till kristendomens införande under slutet av vikingatid.

Rest sten som vuxit samman med ett träd i västra kanten av gravfältet (4). Fotot taget från väster.

1 (RAÄ S:t Sigfrid 4)

Den största graven (grundargrav) ligger på gravfältets högsta punkt. En kantkedja har placerats runt stenpackning i graven.

En annan rest sten (6) som finns i området markerar en plats där det tidigare stod en domarring[2] med fem stenar. Det finns även flera andra stensättningar runt om det centrala gravfältet, som gravar[3] (7) drygt 50 meter sydväst därom eller gravfält[4] (8) med ytterligare stensättningar. Det ligger fler gravar på andra sidan om S:t Sigfridsån (9) som också bör ha hört till järnåldersbebyggelsen.

STENRÖSEN

Det kan vara svårt att avgöra var de agrara lämningarna slutar och gravfältet tar vid. Rösen, stensättningar och röjningsrösen kan vara mycket lika. De är alla uppbyggda av sten och oftast lagd i någon typ av rundad hög. Ibland har de kantkedja och ibland inte. Det är inte heller ovanligt att röjningsrösen och gravar har uppförts inom samma yta. Lämningarna inom en yta har byggts upp under mycket lång tid, ofta över tusen år, och platsens funktion kan då ha förändrats över tid. Exempelvis kan röjningsrösen byggts upp över mindre stensättningar när man inte längre minns graven. Man har då fortsatt att lägga bortröjd sten på redan befintliga stenhögar. Stenröjda ytor kan inledningsvis använts till odling för att sedan bebyggas eller hägnas in för bete.

2 En domarring är en forntida gravanläggning som kom i bruk under slutet av bronsåldern, och var vanligast under folkvandringstiden. Domarringen är en typ av stenkrets där resta stenar eller klumpstenar är placerade så att en cirkelform bildas. Stenarna är ofta udda till antalet.

3 RAÄ S:t Sigfrid 3

4 RAÄ S:t Sigfrid 68

Bondens landskap

Strax nordöst om gravfältet finns ett större område, minst 250 x 150 meter, med agrara lämningar (3), det vill säga spår efter äldre odling. Dessa ligger på en höjdrygg som idag är bevuxen med gles blandskog. Här finns minst 40 röjningsrösen 2–10 m i diameter, terrasseringar, stenröjda ytor och stensträngar. Området förefaller vara större än den yta som tidigare registrerats i fornsök. Landskapet på höjdryggarna ger ett mycket ålderdomligt intryck. De agrara lämningarna är ett resultat av lång tids användande där de ursprungligen skapats under järnålder och sedan kom att användas fram i modern tid. Smårösen längs kanterna av de små odlade ytorna är resultatet av brukning av åkrarna och stenröjning under lång tid.

Vi vet inte exakt var den tidigaste bebyggelsen i Gårdsryd har legat, men under järnålder låg gravfält, odlingsmarker och boplatser oftast nära varandra. Det finns många lämpliga platser som är stenröjda där gårdens hus kan ha legat. Det finns flera terrasseringar uppbyggda av stenar där t.ex. hus eller hantverksområden kan ha legat.

Terasskant med stenar och ett stort klippblock med upplagd röjningssten.

Exempel på en stenröjd yta med röjningsrösen samlade vid de större träden. Ytan är förmodligen en ålderdomlig åker

Historik

Här hittar du berättelser om människor och andra viktiga företeelser som präglat kulturmiljön.
En förklaring till varför de höga kulturhistoriska värdena finns på platsen.

Förhistoria

I Nybro kommun finns relativt få förhistoriska lämningar. Lösfynd av stenyxor och gravar från järnålder visar dock att det funnits människor här mycket långt tillbaka i tiden. Läget i en gränszon mellan kustbygdens jordbrukslandskap och inlandets skogsbygd skapade behovet av möten och handel. S:t Sigfridsån och Nybroåsen sammanstrålar i Gårdsrydsområdet och skapat en knutpunkt för resande och varuutbyte under järnåldern. Marknadsplatsen tyder på en mycket lång tradition. Tidigare har det funnits en offerkälla (5). Den ska ha legat strax väster om gravfältet och benämndes Helga Kors källa[5]. Offerkällor kan ha mycket lång kontinuitet. Det är tänkbart att det är där som kultplatsen låg under järnåldern. Helga Kors källa förstördes när vägen breddades på 1960-talet.

I området som utgörs av ett järnåldersgravfält kan det ha funnits mindre byggnader eller rituella konstruktioner. Stenraderna kan ha delat upp gravfältet i olika rituella sfärer eller knutit ihop olika gravar. Idag vet vi inte vilka föreställningar som låg bakom sådana handlingar. Gravfält från den tiden var inte enbart platser att begrava och glömma de döda utan man verkar ha samlats regelbundet och utfört ritualer eller försökt upprätta kommunikation med de döda anfäderna eller olika gudomar.

Den domarring (6) som stod vid vägen bestod av fem resta stenar samt fler mindre stenar. Stenarna togs bort i samband med ett vägbygge år 1969. Samtidigt gjordes en arkeologisk undersökning. Då hittades dels brända ben från små gravgömmor vid fyra av de fem resta stenarna, dels små bitar slagg och keramikskärvor.

De brända benen verkar ha förvarats i näveraskar eller spånaskar eftersom resterna av hartstätningsringar hittades. Sådana askar har tätats i botten av uppvärmt harts. Fynden tyder på att domarringen och gravgömmorna kommit till under äldre järnålder. Slagget i gravarna kan vara ett tecken på att järnhanteringen var viktigt för invånarna i området.

En av de resta stenarna (sten nr 1) vid den arkeologiska undersökningen av domarringen vid väg 558 (nr 6, RAÄ S:t Sigfrid 1).

5 Helga kors källa ska inte förväxlas med S:t Sigfrids källa.

BONDENS LANDSKAP OCH PLOGENS BETYDELSE
Vid åkerbruk i förhistorisk tid använde man endast enkla plogar, så kallad. årder, som var byggda av trä. Därför följde man markernas förutsättningar och hinder. Man kunde inte ta upp stora stenar och kunde inte plöja djupt. På så sätt uppstod under många hundra/tusentals år de små, oregelbundna åkrarna. Ofta hägnades åkrarna in medan djuren kunde beta fritt utanför. På så sätt skyddade man den lilla och värdefulla sädesskörden. Det kan möjligen finnas lämningar kvar efter sådana hägnader här i området. På åkrarna odlades till exempel skalkorn eller emmervete. Under järnåldern hade lärt sig hur man använde gödsel, men åkerlapparna var små och gav inte så hög avkastning. Hushållets ekonomi handlade om självhushållning och mångsyssleri. Förutom det som åkrarna gav hade man boskap, som kunde ge både mjölk och kött. Bärplockning, nötplockning, jakt och fiske ingick också i livet.

När man började använda plog för att bruka åkerjorden kunde matjorden luckras bättre, gödsel kunde myllas ner och ogräs kunde bekämpas effektivare. Dessa faktorer bidrog till högre avkastning. Till Norden kom plogen under vikingatiden. Ett viktigt steg framåt i utvecklingen av plogen skedde i och med tillkomsten av vändskivan. Den fungerade så att plogens kniv skar ett vertikalt snitt i jorden, varefter en remsa jord gled upp över skäret och vidare över trästycket och vältes upp och ner. Efter plogen lämnades en fåra som, vid nästa drag med plogen, fylldes med en ny upp och nervänd remsa jord. På så vis kunde man vända all jord på ett fält upp och ner. Den moderna plogen fungerar i grunden på exakt samma sätt. Vändskiveplogen gjorde att tiden för att plöja ett fält minskade drastiskt vilket gjorde att lantbrukaren kunde ta större landområden i bruk med en ökad produktion som följd. På grund av plogens landsida blev den svårare att vända. Detta ledde till att åkerfälten efter hand gick från att vara kvadratiska till att bli mer avlånga. I allmänhet verkar det som att med vändskivans intåg på scenen i Europa följde en övergång från två- till treskiftesbruk vilket medförde ökad jordbruksproduktion per brukad enhet. De tidiga plogarna var under lång tid byggda av trä, ofta ek till plogkroppen och alm till dragstången. När man kom på och fick möjlighet kunde plogspetsen kläs med järn. Ordet plog förekommer i de fornslaviska språken vilket antyder ett tidigt bruk av sådana.

Runt mitten av 1700-talet börjar flera nya plogtyper att dyka upp. Intressant är dock att det ålderdomliga årdret började öka i popularitet igen under 1800-talet, vilket hängde ihop med att potatisodlingen ökade. År 1837 introducerade John Deere sin berömda gjutna stålplog. Denna plog var mycket starkare i sin konstruktion än järnplogarna och gjorde det möjligt att plöja upp marker som man tidigare inte kunnat.

Kommunikationsstråk som knutpunkt

Förhistoriska vägar gick utmed Nybroåsen. Sträckan blev tidigt en viktig kommunikationsled. Även S:t Sigfridsån (1), som är ett biflöde till den viktiga farleden Ljungbyån, blev en viktig vattenväg för området. Det gör att området hade ett lämpligt läge där varor från skogsbygden, framför allt järn, kunde föras ut till kusten och laster från kusten nå inlandet. Området hade därmed ett strategiskt läge för organisation, transporter och handel. Ett tydligt tecken på det är Gårdsryds marknadsplats (2) som ska ha varit i bruk fram till år 1866.

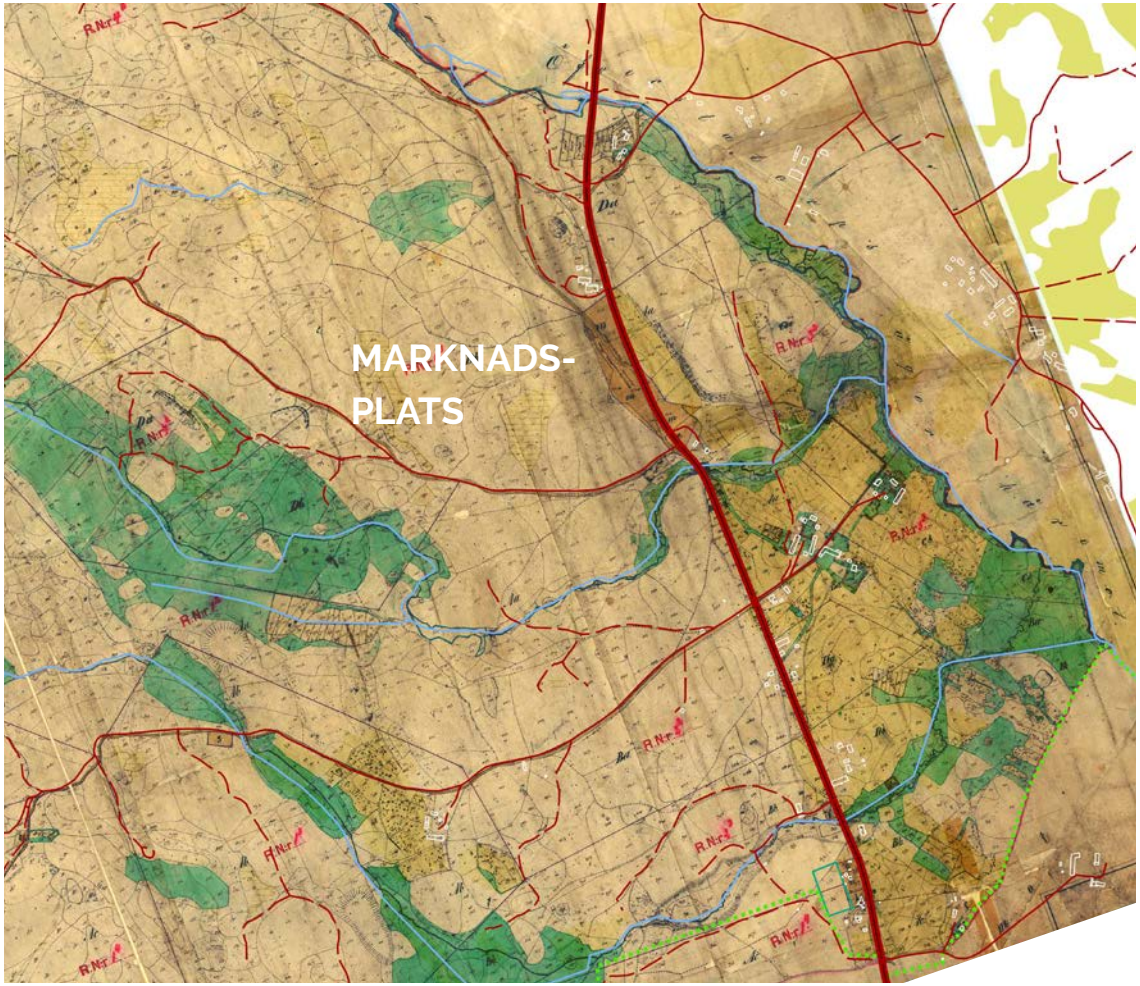

Utsnitt ur skifteskarta från 1858, med dagens byggnader (vita), vägar (röda) och vattendrag (blå) ovanpå den gamla kartan. Golfbanan har markerats med gröna linjer. Den stora marknadsplatsen är markerad.

Det är troligt att varuutbyte av järn, pälsverk, trä och dylikt är det som legat till grund för välståndet i området. Hit har folk kommit från skogsbygderna antingen med båt på åarna eller med häst, släde eller dragvagn från gårdarna i skogsområdena. Här kan omlastning skett från vagn/släde till båt för fortsatt frakt ned via Ljungbyån till havet. Åt andra hållet bör tyger, bronsföremål, torkad fisk och nyheter ha färdats. Vid Ljungbyåns mynning i Hossmo och Rinkabyholm har ett stort makt- och handelscentrum legat under hela järnåldern med besökare från runt hela Östersjön, Skåne och Danmark.

Det finns en långvarig tradition i S:t Sigfrids socken som knyter an till den gamla sigfridslegenden om hur den engelska missionsbiskopen S:t Sigfrid kristnade Småland under 1100-talets första hälft även om andra källor visar att kristnandet kom redan på 1000-talet. Sigfrid ska ha rest på åar inåt landet till Växjö genom S:t Sigfrid socknen. Områdets strategiska läge talar för att det faktiskt kan ha funnits en viss sanning bakom legenderna. Gårdsryd hörde till Mortorps socken fram till år 1863, därefter till S:t Sigfrids socken.

Den så kallade generalstabskartan från 1870-talet visar ett äldre vägnät, där Gårdsryd ligger utmed en av de vägar som ledde vidare ut till kusten.

Även under 1900-talet var Gårdsryd en mötesplats genom den festplats som fanns. Här fanns också skjutbana och dansbana. Sådana mötesplatser skapar många både privata minnen och är ett bra exempel på en plats som hör till ”ett kollektivt minne”. En modernare motsvarighet är golfbanan som byggdes här efter att Nybro golfklubb bildats år 1971.

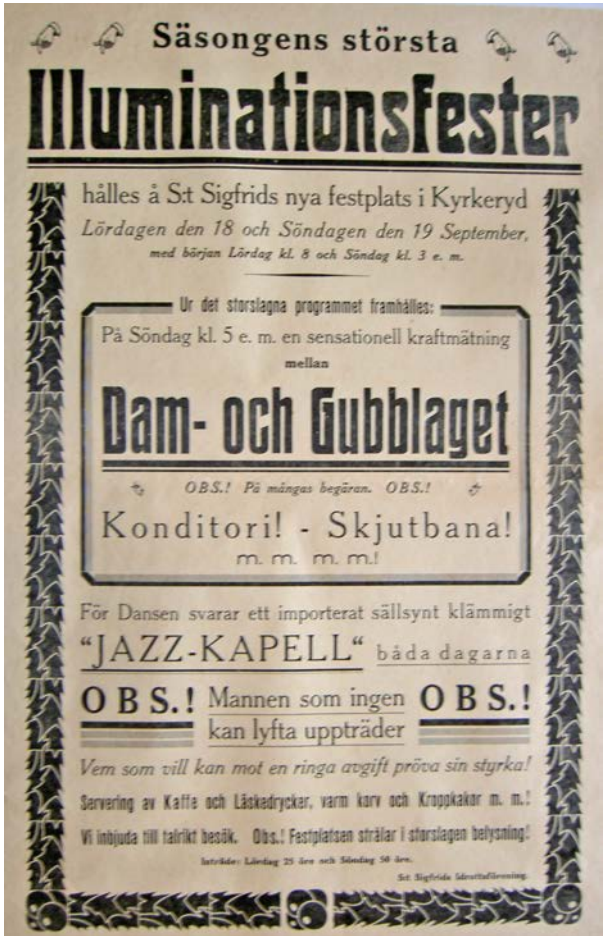

Några sparade affischer ger en inblick i festplatsens betydelse för människorna i bygden i början av 1900-talet.

Gårdsryd i framtiden

Här ges förslag på förhållningssätt inför framtiden för hur kulturmiljön ska bevaras och utvecklas.

Nybro kommun vill att kommunens kulturmiljöer ska bevaras och utvecklas så att kommande generationer kan ta del av dem. Under rubriken "bevara" anges vad vi är skyldiga att ta hänsyn till enligt lag. Under rubriken "utveckla" finns tips om hur viktiga kulturmiljöer kan utvecklas och förvaltas så att deras värden finns kvar för eftervärlden. Tipsen kan rikta sig till Länsstyrelsen, kommunen och/eller till dig som privatperson.

Läs mer tips om hur du kan vara med och utveckla kulturmiljöer under "Generella råd" i Kulturmiljöprogrammets inledningskapitel.

Bevara

Fornlämningar är skyddade enligt Kulturmiljölagens 2 kap. De får inte förändras, tas bort, skadas eller täckas över utan tillstånd från Länsstyrelsen.

Utveckla

Regelbunden skötsel och öppethållande av odlingslandskap och vägmiljöer är avgörandeför tillgänglighet, upplevelser och kulturhistoriska värden i byn.

Referenser

Läs mer/referenser

Rapport om undersökt fornlämning, Domarring RAÄ 1 i S:t Sigfrid socken, Nybro kommun, Topsy Bondesson, 1972.

Det medeltida Småland - en arkeologisk guidebok, Martin Hansson, Historiska media, Lund, 2009.
Ortsanalys för Sankt Sigfrid Nybro kommun, Kalmar län Bebyggelseantikvarisk rapport, Lamke, Lotta, Kalmar läns museum, 2014.

Det medeltida Sverige; Band 4, SMÅLAND, 1 Möre: Norra och Södra Möre, Olle Ferm o Thor Rahmqvist, Riksantikvarieämbetet, 1987.

Sveriges bebyggelse: statistisk-topografisk beskrivning över Sveriges städer och landsbygd. Landsbygden, del III, Kalmar län, Sigurd Erixon (red),1958.

Gods och gårdar i Kalmar län, band II, Studieförbundet Vuxenskolan Kalmar län, 2013.

Natur i Östra Småland, Markus Forslund (red), Länsstyrelsen i Kalmar, 1997.

Övriga referenser

Fornminneskartan: www.raa.se/fornsok
Historiska kartor: www.lantmateriet.se, historiska kartor